Nestkasten
en broedvogels op landgoed
Het Jagershuis in 2020

M.J.A. Hageman

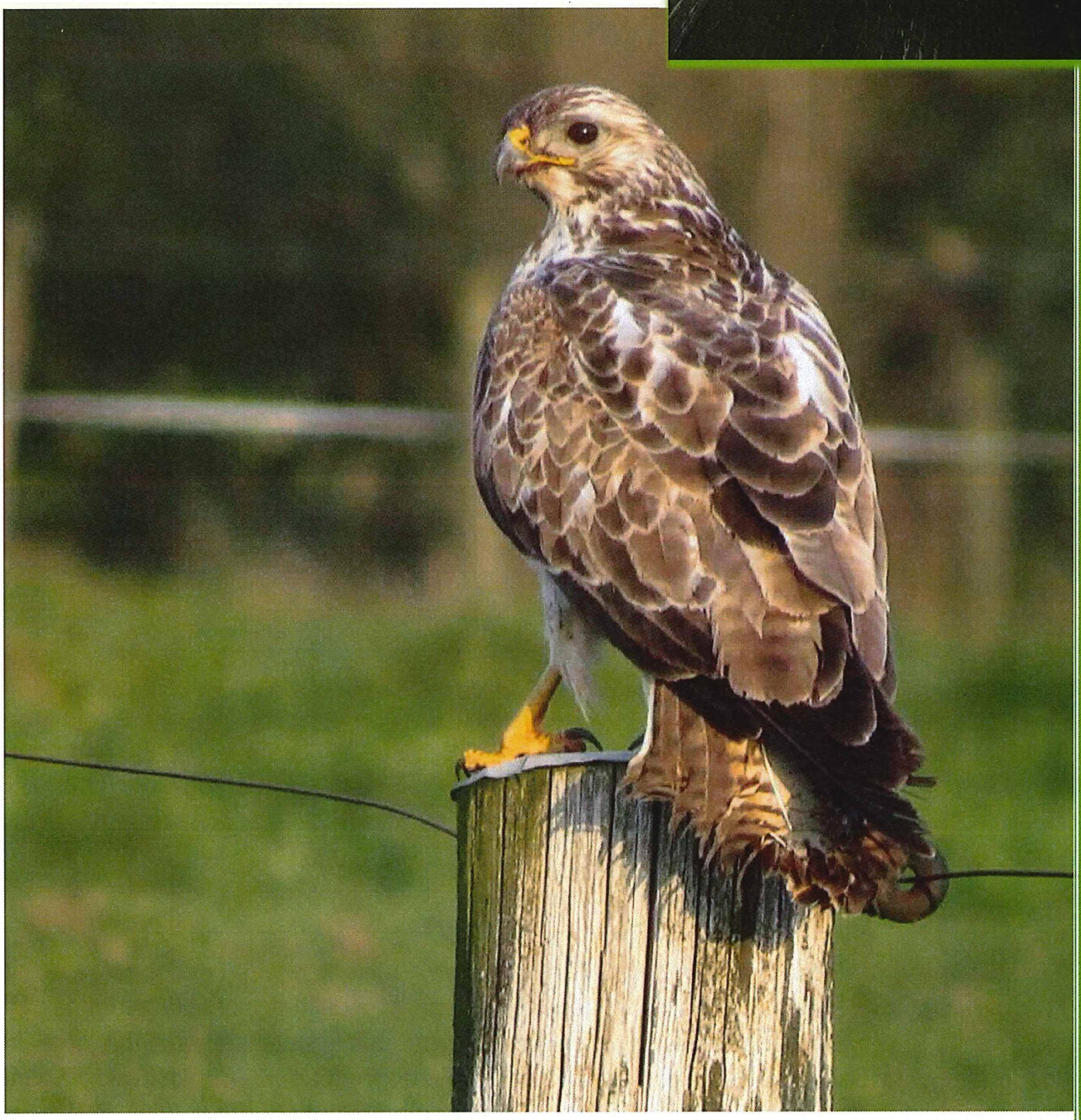

Nestkasten Monitoring Project en BMP bijzondere broedvogels.

Inleiding

Wat een bijzonder jaar is 2020 geworden. Niet zozeer door het broedseizoen, maar het coranavirus dat de hele wereld in de greep heeft en voorlopig lijkt te houden. De nestkastbewoners hadden van deze panademie geen last, maar kampte met hele andere problemen. Er was geen eten beschikbaar (te weinig rupsen). Tot overmaat van ramp predeerde de Boommarter ook een flink aantal nesten met jongen. Dit jaarverslag bevat de resultaten van de jaarlijkse nestkastcontrole in het Wehlse bos (deel landgoed 't Jagerhuis). Aan de orde komen de broedresultaten van 126 gecontroleerde nestkasten in 2020. Parallel aan dit onderzoek zijn ook alle bijzondere broedvogels geinventariseerd. Ook van deze broedvogeltelling zijn de resultaten in dit verslag verwerkt.

Het gebied

De nestkastcontrole in het Wehlse bos, (gedeelte Jagershuis) vond dit jaar voor de 13e keer plaats. Het bos is particulier eigendom en wordt beheerd door Rentmeesterkantoor Witte BV te Hoog-Keppel.
Het nestkastengebied bestaat hoofdzakelijk uit: vrij arme bossen van Grove Den, Japanse Lariks, Douglas, Berk en Eik. Het gebied wordt doorsneden door een prachtige Beukenlaan.

De nestkasten

Aan het begin van het broedseizoen hingen er op het Jagershuis 126 nestkasten. De kasten hebben een vliegopening van 32 mm, 5 stuks zijn van hetzelfde model maar dan met een vliegopening van 28 mm speciaal voor de Zwarte Mees en Pimpelmees. Buiten het "vaste" kerngebied hangen er ook nog nestkasten in de omgeving. Deze worden wel meegenomen in de controle maar de resultaten hiervan niet verwerkt in dit broedverslag.

Het weer

Met een gemiddelde temperatuur van 10,3 °C in De Bilt tegen 9,5 °C normaal was de lente van 2020 vrij zacht, hetgeen vooral voor rekening kwam van april. Maart was vrij zacht met 6,8 °C tegen 6,2 °C normaal. April was met 11,1 °C tegen 9,2 °C zeer zacht en goed voor een zesde plaats in de lijst met warmste aprilmaanden. Mei was daarentegen een normale maand met 13,1 °C tegen 13,1 °C normaal.

Controles

De kasten voor de holenbroeders worden vanaf begin april iedere week gecontroleerd. Alle waarnemingen worden in een veldboekje genoteerd gerangschikt per nestkastnummer. Na het broedseizoen vindt er een nacontrole plaats en worden de nestkasten schoongemaakt. Het oude nest wordt verwijderd en nageplozen op niet uitgekomen eieren en dode jongen. Een niet erg fris werkje, in de oude nesten zit vaak een hoop ongedierte ☹.

Het aantal 1e broedsels 2020

In tabel 1 is het aantal 1e broedsels aan over de periode 2008 t/m 2020. Dit jaar werden, "slechts" vier verschillende soorten aangetroffen als broedvogel in de nestkasten. Hofleverancier zijn de Koolmees, Pimpelmees en Boomklever. De Bonte Vliegenvanger was dit jaar met een record van 11 paar aanwezig (zie broedvogels). Drie paar broedde succesvol in de nestkasten, maar buiten het vast kerngebied dus daarom zijn deze broedgevallen niet meegenomen in het overzicht van het aantal 1e broedsels 2020. De bezetting was net als het jaar daarvoor hoog. Met een record aantal Pimpelmezen en ook de Boomklever deed het bijzonder goed. Erg leuk was de Zwarte Mees die weer een nestje succesvol grootbracht in een van de nestkasten.

Soort / Jaar	Koolmees	Pimpelmees	Boomklever	Bonte Vliegenvanger	Zwarte Mees	Roodborst	Totaal aantal broedsels	Totaal aantal nestkasten	Bezettingspercentage
2008	16	3	0	2	0	0	21	30	70%
2009	29	9	2	0	0	0	40	53	75%
2010	41	19	4	0	0	0	64	75	85%
2011	35	17	1	1	1	0	55	74	74%
2012	48	17	5	1	0	0	71	75	95%
2013	44	15	2	1	0	0	62	75	83%
2014	36	16	5	0	0	1	58	77	75%
2015	53	15	11	0	1	0	80	99	81%
2016	48	21	6	1	1	1	78	119	66%
2017	54	18	6	1	1	1	81	119	68%
2018	51	20	7	1	0	0	79	123	64%
2019	78	19	6	1	0	0	104	125	83%
2020	68	24	10	0	1	0	103	126	82%

Tabel 1. Aantal 1e broedsels op landgoed 't Jagershuis 2008-2020.

Broedbiologisch overzicht per soort in 2020

In tabel 2 is het broedbiologisch overzicht aan van 2020 weergegeven. Alle broedgegevens zijn ingevoerd in het digitaal nestkaarten programma van SOVON (Stichting Vogelonderzoek Nederland). De verzamelde gegevens gaan dus niet verloren en kunnen worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Het jaar 2020 gaat de boeken in als een mager broedseizoen. Het aantal nesten en het gemiddeld gelegde eieren waren uitstekend, maar het uiteindelijke broedsucces was slecht door de hoge sterfte van de jongen.

	Koolmees	Pimpelmees	Boomklever	Zwarte mees
Aantal nesten	68	24	10	1
Aantal gelegde eieren	628	233	68	11
Minimaal aantal gelegde eieren	5	4	5	11
Maximaal aantal gelegde eieren	16	15	8	11
Gemiddeld aantal gelegde eieren	9,23	9,71	6,80	11,00
Aantal jongen uitgevlogen	416	145	39	10,00
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen	6,11	6,04	3,90	10,00
Percentage in % uitgevlogen (broedsucces)	66%	62%	57%	91%

Tabel 2. Broedbiologisch overzicht per soort in 2020.

De 1e eilegdata Koolmees, Pimpelmees en Boomklever

In 2020 vond ik het eerste Koolmees ei op 8 april, van de Boomklever op 2 april en van de Pimpelmees trof ik het eerste 1e ei op 9 april in maar liefst drie verschillende nesten. Hiermee waren de Koolmees en Pimpelmees ruim 10 dagen later dan 2019. De Boomklever was maar twee dagen later dan in 2019.

De gemiddelde 1e eilegdata van broedsels

In grafiek 1 is gemiddelde 1e eilegdata over de periode 2008-2020. In deze grafiek zijn alle 1e eilegdata bij elkaar opgeteld per soort en gedeeld door het aantal nesten. Dat geeft de gemiddelde 1e eilegdata per soort per jaar. Zoals gezegd begonnen de broedvogels een stuk later dan 2019. De trend lijkt dat Kool- en Pimpelmees (nog) steeds eerder gaan broeden ieder jaar terwijl Boomklever juist gemiddeld iets later gaat beginnen. De gemiddelde Boomklever startte ook een stuk later in dit broedseizoen en daarmee begon het broedseizoen voor deze soort ook ruim 8 dagen later dan 2019.

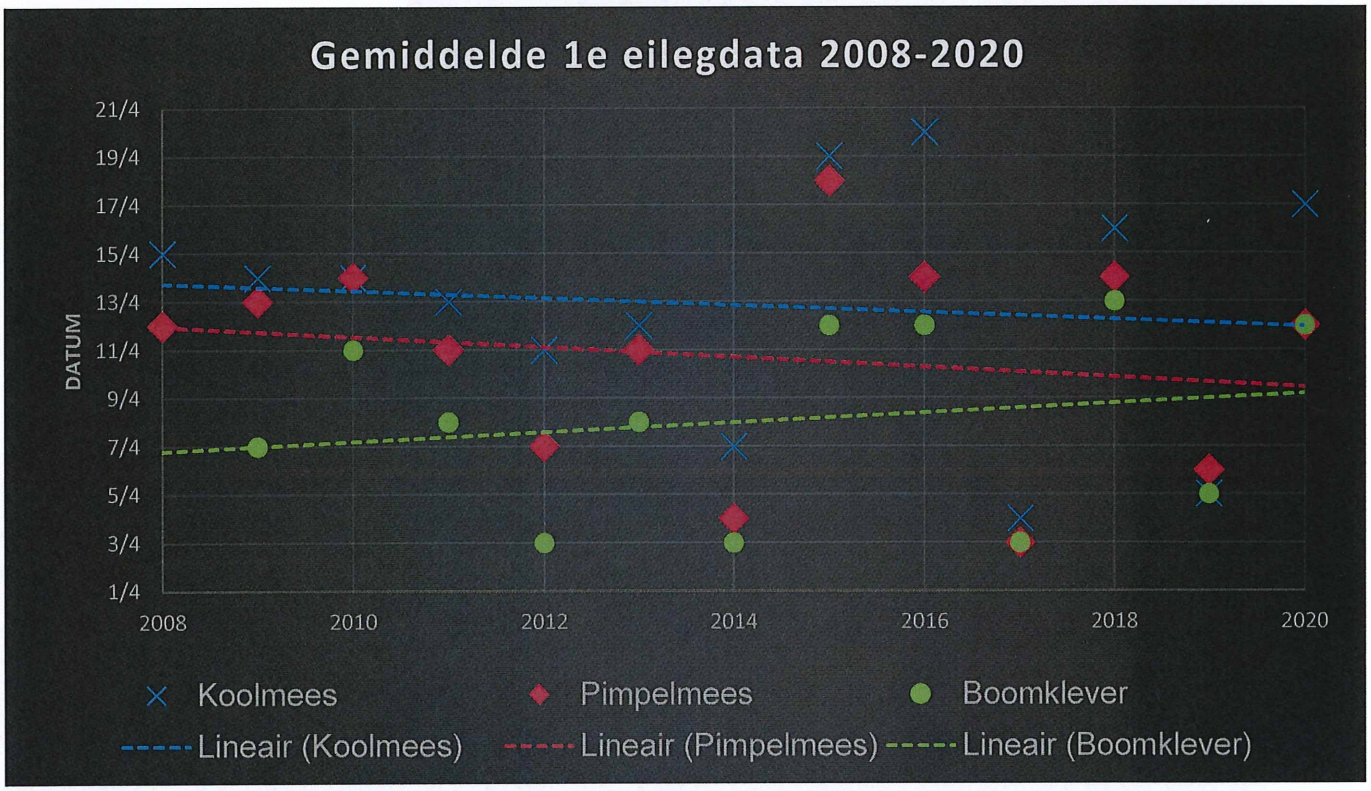

Grafiek 1. Gemiddelde 1e eilegdata over de periode 2008-2020.

Bonte Vliegenvanger legsel met maar liefst 8 eieren. 't Jagershuis mei 2020.
Foto: M.J.A. Hageman.

De gemiddelde legselgrootte van de 1e broedsels

In grafiek 2 is de gemiddelde legselgrootte opgenomen over de periode 2008-2020. Op de lange termijn lijken de gemiddelde legselgrootte voor alle soorten af te nemen. De Boomklever had het laagste gemiddelde sinds de start in 2008 met het onderzoek.

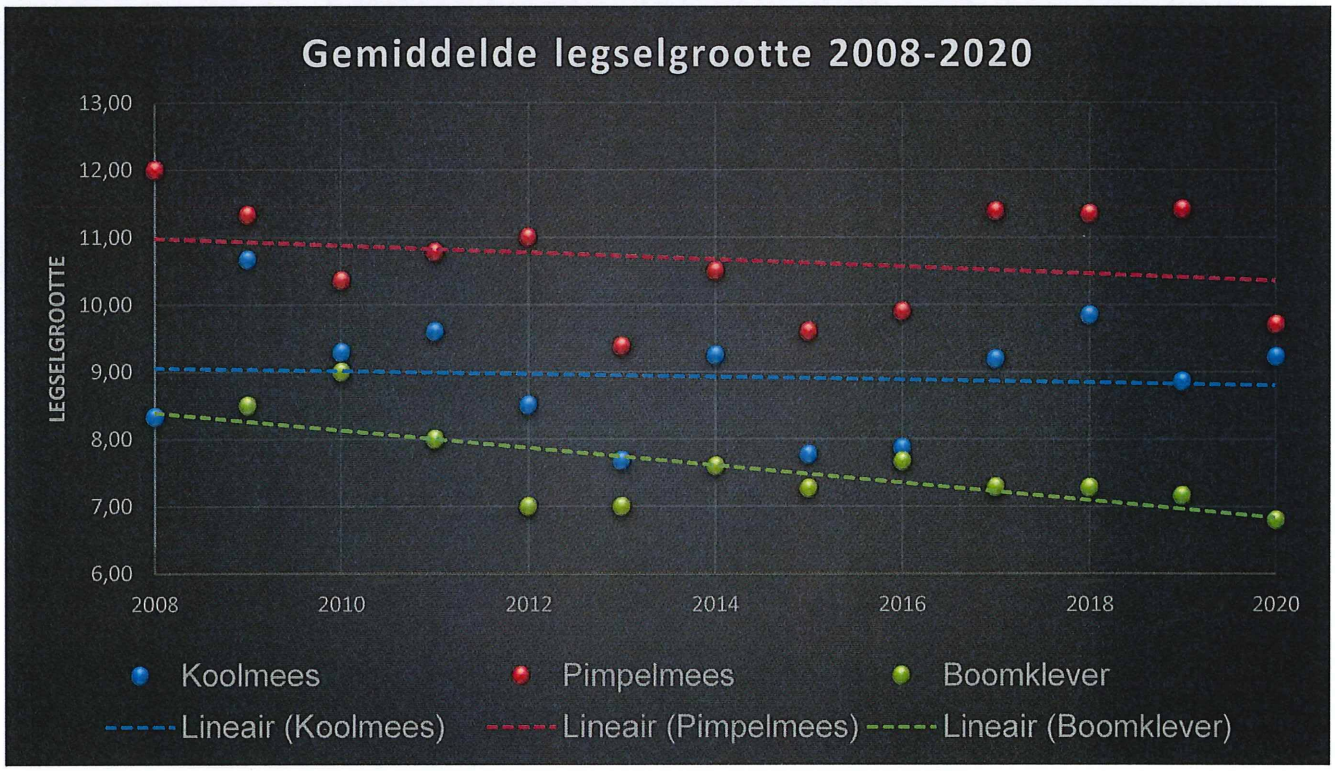

Grafiek 2. Gemiddelde legselgrootte over de periode 2008-2020.

Familie Pimpelmees lekker knus samen met hun legsel. 't Jagershuis mei 2020.
Foto: M.J.A. Hageman.

Broedsucces over de periode 2008-2020

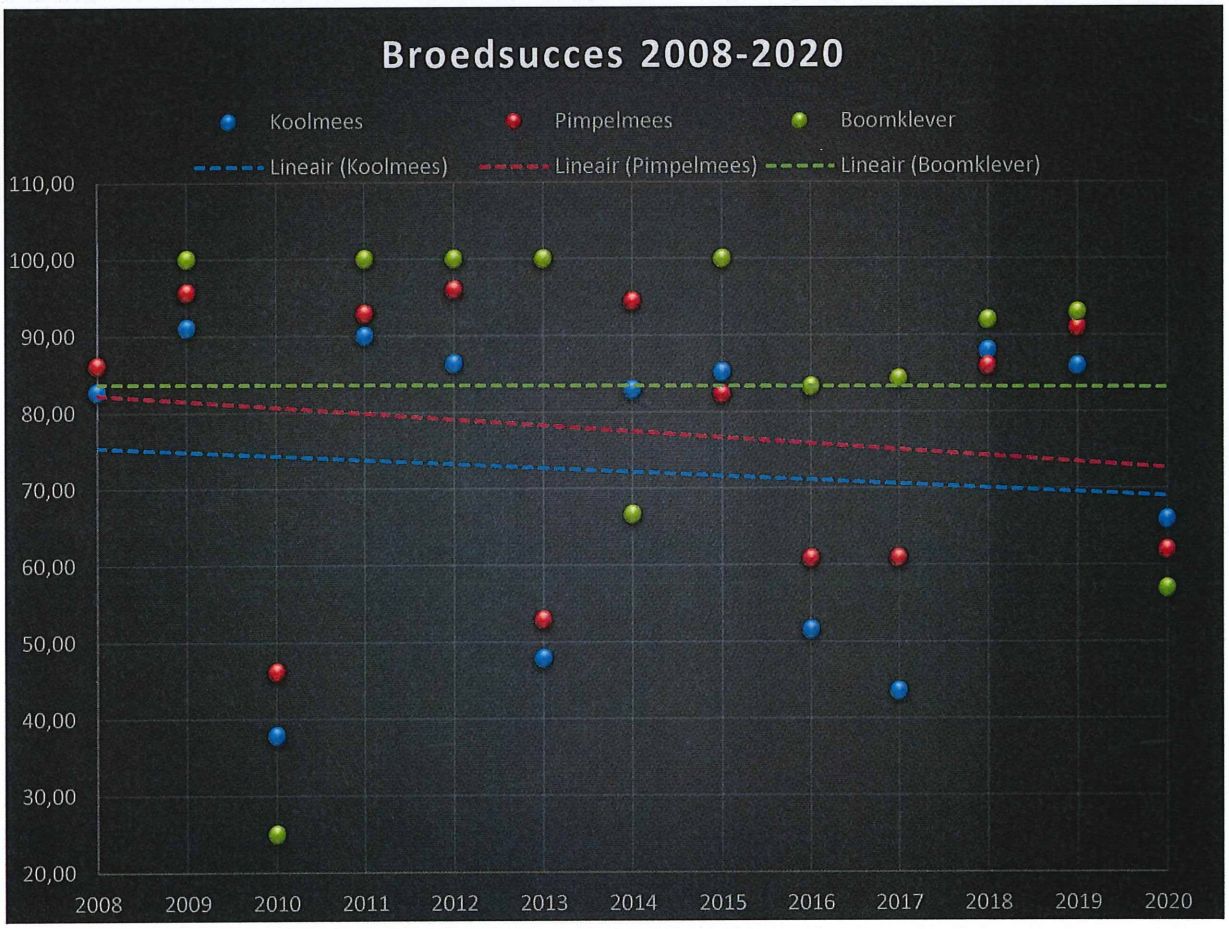

Grafiek 3. Broedsucces over de periode 2008-2020.

In grafiek 3 is het broedsucces opgenomen over de periode 2008-2020. Broedseizoen 2020 was een mager jaar voor onze holenbroeders. Zeker als je kijkt naar de topseizoenen 2018 en 2019. De Boommarter heeft flink huisgehouden in sommige nesten, hierdoor is het broedsucces eigelijk nog lager dan is aangegeven in de grafiek. Bij de berekening is uitgegaan dat alle jongen van gepredeerde nesten zijn uitgevlogen.

Het aantal vervolglegsel en 2e broedsels bij Koolmezen was, gezien de voedselsituatie, te verwachten laag. In het totaal 8 vervolglegsel (11%) probeerde het voor een 2e keer wanneer het 1e legelsel mislukte. Gemiddelde startdatum was 13 mei. Totaal 46 eieren leverde 34 uitgevlogen jongen op. Slechts 1 echt 2e broedsel dit jaar. Startdatum 21 mei en legde 7 eieren maar dit leverde 0 uitgevlogen jongen op. Pimpelmees en Boomklever begonnen helemaal niet aan vervolglegsel of 2e broedsels.

Bijzonderheden

Bonte Vliegenvanger

In 2020 was wederom de Bonte Vliegenvanger mannetje met ringnummer BB11.270 present als broedvogel. Deze krachtpatser heb ik in 2017 geringd in nestkast 9. In 2018 en 2019 ving ik hem terug in nestkast 11 ongeveer 50 meter van nestkast 9. Meneer was dit broedseizoen verkast naar andere kant van het bos namelijk naar nestkast 120. Hij heeft in alle vier de broedseizoenen het gedaan met een ander vrouwtje. Wat een een geluksvogel!
Deze man is nu minimaal **4 x** op en neer naar West-Afrika gevlogen om te overwinteren. Een reis vol gevaren en dan ook nog non-stop de Sahara over moeten steken. Hij heeft al **minimaal 40.000 km** in de vleugels zitten. Het is toch ongelooflijk dat hij weer precies de weg weet terug te vinden naar het Wehlse bos, zonder navigatie en routekaart.
Nog een leuk detail. Dit jaar ving ik voor het eerst een geringde Bonte Vliegenvanger die als nestjong geringd is in het Wehlse bos. En wat bleek? Het is een jong van van deze krachtpaster uit 2017. Ze broeden allebei succesvol op ongeveer 150 meter van elkaar vandaan, zouden hun dat van elkaar geweten hebben?

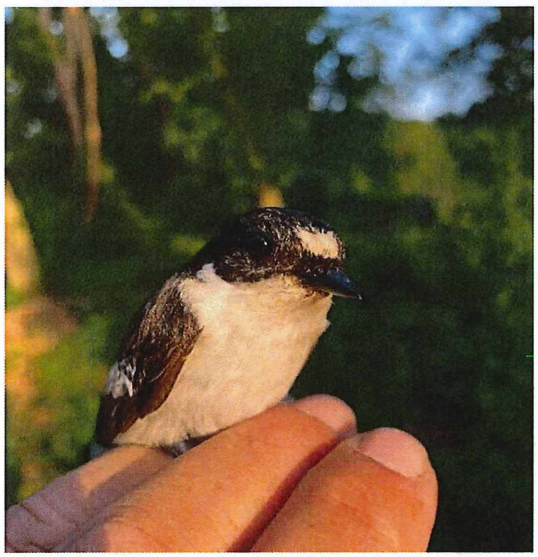

De zoon van Bonte Vliegenvanger man met ringnummer NLA. BB11270.
Geboren in 2017 op 't landgoed en nu zelf een succesvolle broedvogel in 2020.

Boommarter

Een Boommarter predeerde een flink aantal nesten in het broedseizoen. Hij probeert dan de jongen uit het nest te "hengelen" met zijn poot. Gezien de veren rondom de nestkasten is dit ook vaak gelukt dit jaar. Jammer maar in de natuur is het eten en gegeten worden. In 2010 was er voor het laatst een Boommarter actief die de nestkasten afging en zelfs de broedvogels van het nest pakte. Omdat het goed gaat met de Boommarter in Nederland en er steeds meer komen heb ik in de herfst van 2020 alle kasten voorzien van een korfje als extra bescherming tegen de Boommarter. Dit systeem wordt meer toegepast in het land.

Restanten van èèn van de koolmeesjongen gepakt door een Boommarter. Het ringetje dat om een van de poten zat ligt er nog bij. 't Jagershuis juni 2020. Foto: M.J.A. Hageman

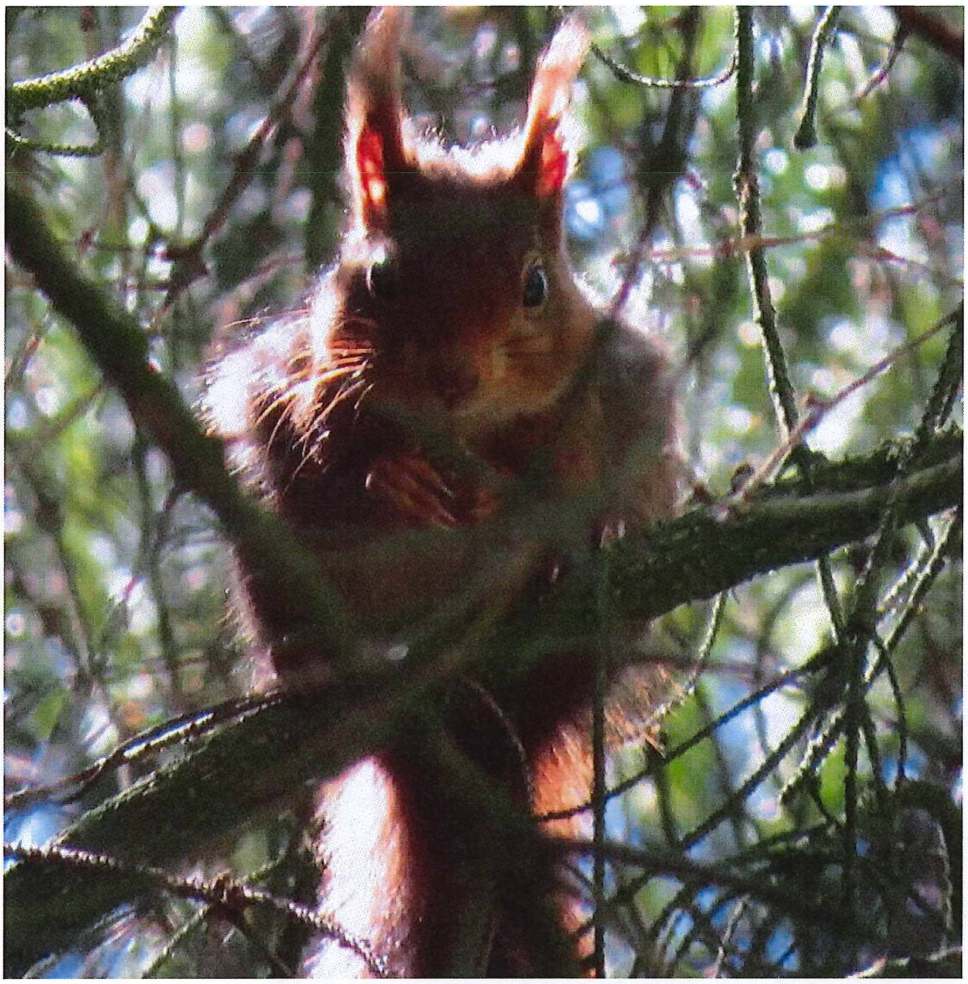

Een Eekhoorn, 't Jagershuis april 2020. Foto: M.J.A. Hageman

Broedvogels

In 2020 is het hele landgoed geinventariseerd op bijzondere broedvogels (BMP-B) aangevuld met facultatieve soorten. Zeer algemeen en algemene broedvogels op het landgoed worden aangeduid met ++ en +. In tabel 3 is een totaal overzicht weergegeven met de aantallen broedvogels in de jaren 2013 en 2019 en 2020. Dit jaar twee hele leuke waarnemingen gedaan op het landgoed namelijk een Nachtzwaluw en een adulte Wespendief (roofvogel). Deze soorten had ik nog niet eerder gezien op het landgoed. Helaas was het te weinig om volgens de geldende criteria te spreken over een broedgeval of territoria. In het algemeen kun je stellen dat de bosvogels het goed doen. Met name de soortgroepen spechten en roofvogels doen het goed op het landgoed. Opvallende afwezige is voor het 2e jaar de Sperwer. Een soort die het landelijk ook niet goed doet in bossen. Aan voedsel te kort kan het niet liggen, want er vliegen genoeg kleine zangvogels rond waar de Sperwer gek op is. Een record aantal Bonte Vliegenvangers werd er dit jaar geteld en ook zijn neef de Grauwe Vliegenvanger deed het prima.
Je ziet vanaf 2013 een redelijke gelijke trent ten aanzien van de soorten en aantallen.
Dat is op zich niet verwonderlijk, omdat het biotoop ook niet echt onderhevig is aan grote verschillen. Het nieuwe beheerplan gaat hier vermoedelijk verandering in brengen. Een gedeelte van het naaldbos zal verdwijnen en omgevormd worden naar een klimaatbestendig bos met andere boomsoorten.

Soort	2013	2019	2020
Grauwe Gans	1	0	2
Wilde eend	0	0	1
Fazant	1	0	0
Sperwer	2	0	0
Havik	1	1	1
Buizerd	3	4	4
Holenduif	3	3	3
Houtduif	27	15	17
Koekoek	1	1	1
Bosuil	1	2	2
Ransuil	1	0	0
Middelste Bonte Specht	0	1	1
Kleine Bonte Specht	1	0	2
Grote Bonte Specht	12	12	22
Zwarte Specht	1	1	1
Groene Specht	2	2	3
Wielewaal	0	1	0
Gaai	2	+	3
Kauw	1	1	1
Zwarte Kraai	1	+	3
Raaf	0	1	1
Zwarte Mees	11	5	4
Kuifmees	2	2	0
Glanskop	8	8	4
Matkop	1	3	1
Pimpelmees	26	+	++
Koolmees	55	++	++

Staartmees	4	0	2
Fitis	6	0	0
Tjiftjaf	39	++	++
Zwartkop	82	++	++
Tuinfluiter	8	0	6
Grasmus	2	3	1
Vuurgoudhaan	3	1	1
Goudhaan	39	+	+
Winterkoning	22	+	+
Boomklever	9	22	26
Boomkruiper	22	16	21
Spreeuw	+	33	20
Merel	73	++	++
Zanglijster	30	+	14
Grote Lijster	7	4	5
Grauwe Vliegenvanger	12	8	10
Roodborst	36	++	++
Bonte Vliegenvanger	3	8	11
Gekraagde Roodstaart	1	1	2
Heggenmus	8	7	6
Witte Kwikstaart	0	1	0
Boompieper	1	0	0
Vink	60	++	++
Appelvink	7	11	19
Goudvink	3	1	0

Tabel 3. Aantal territoria gevonden in 2013, 2019 en 2020 op 't Jagershuis.

Zingende Tjiftjaf, april 2020 landgoed 't Jagershuis. Foto: M.J.A. Hageman

Dankwoord

Een bijzonder woord van dank aan het rentmeester kantoor De Witte BV te Hoog-Keppel voor het verlenen van toestemming voor het ophangen van de nestkasten en het inventariseren van de broedvogels en zeker niet te vergeten de stichting "Vrienden van het Wehlse bos" voor het beschikbaar stellen van het hout voor het maken van de nestkasten. Iedereen super bedankt en op naar broedseizoen 2021.

Opmerkingen

Heeft u reacties, vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit jaarverslag, neemt u dan gerust contact met mij op.

Maarten Hageman
Troelstrastraat 11
6941 CD Didam
0316-226901
Maarten_Hageman@hotmail.com

Het karakteristieke silhouet van de Raaf hoog boven het landgoed 't Jagershuis, februari 2020 Foto: M.J.A. Hageman